

גם אני הייתי שם... / לילי מי- טל ז"ל (נפטרה בינואר 2017)

הגרעין של אישיותי- תחילתו בפרשקה- עיירה בגבול גרמניה (**Praszka**). סבו של סבי, שלמה יוספוביץ', נולד בפרשקה בשנת 1836. עד אז לא ידועים לי קורותיה של משפחתי ומוצאה. מבחינתי, זו היתה ההתחלה, ושם גם כעבור 130 שנים הסתיימה הסגה.

אמי, מלבינה, נולדה בלודז'. שם נישאו הורי, ושם יצאתי לאויר העולם. אינני זוכרת את עצמי בלי השם "פרשקה", כלומר שחלק מאישיותי תמיד היה שייך לשם.

אבי, יוסף, על אף שרוב שנותיו חי מחוץ לעיירה פרשקה, היה פטריוט לוקאלי נלהב. הוא היה קשור תמיד עם חיי העיירה, ובפרט עם בית הוריו שהיה ב- Rynek מס' 2 (מתחם השוק). כנראה שאבא הצליח להפיח בי את השתייכותי לעיירת הולדתו, כי אהבתי אליה נשארה בי עד היום.

מידי שנה, חלק מחופשת הקיץ ביליתי בפרשקה. זוכרת את הנחל בו זורמים מים צלולים, הגדה הירוקה ה"רקומה" בפרחים, היער העבות, האופניים, החנות של סבא המלאה דברי זכוכית ופורצלן הנוצצים בשלל צבעי הקשת. כל השבוע ציפיתי ליום רביעי - היום של היריד. כל כך נהניתי ביום הזה- רעש והמולה, השוק כאילו היה תיבת נח, סימפוניה של צלילים, קליידוסקופ עם שלל צבעים, המקום השקט והרגוע בימים רגילים פתאום משנה פנים: הכל נושם בקצב מואץ ומזרים חיים תוססים.

היה זה נפלא וכל כך שונה מלודז'...

בימים האחרונים של חודש אוגוסט 1939 קבלנו טלפון מאבא- לחזור מיד ללודז'. חזרתי.

ב-1 בספטמבר 1939 נגמרה המערכה הראשונה של חיי.

ב-7 בספטמבר הגרמנים כבשו את לודז'.

יום יום גזירות חדשות, איסורים, הגבלות, חטיפות, עינויים, טלאי צהוב ועוד...

בנובמבר 1939 סולקו מבתי הספר כל התלמידים בני דת משה- כך כינו אז את היהודים. כמובן שגם אני סולקתי מבית הספר הפולני- גימנסיה ע"ש מרים קונופניצקה. אהבתי מאד את ביה"ס. היה זה ההלם הראשון שהכה בי.

זמן קצר לאחר מכן זרקו אותנו מדירתנו. רק אמא היתה בבית. אסרו עליה לקחת דבר כלשהו מהבית, אפילו לא חפצים אישיים. היינו אצל סבתא. ההלם השני.

בדצמבר 1939 הוכרז על הקמת גטו והעברת כל האוכלוסיה היהודית לשטח שיקבע למטרה זו.

"בלוטי"- Baluty חדר אחד ללא מים זורמים, ללא ביוב וללא מטבח. צפיפות, עוני, רעב, מחלות, גזירות, קיפוח, משלוחים...

מאוחר יותר חליתי קשה מאד בטיפוס. המוות מאיים עלי, אך אני בחרתי בחיים. את החשבון פרעו הורי: אמא עם מים בבטן, אבא עם שחפת שהכניעה אותו, והוא נפטר ב-7 באוקטובר 1943.

אביב שנת 1944 - אביב של תקווה. הגיעו שמועות שצבאות סובייטים מתקדמים והם אלה שישחררו אותנו מהעינויים בגיטו ויוציאו אותנו לחרות. אך קרה אחרת.

ביולי 1944- הודעה על חיסול הגיטו. הבטיחו עבודה. רצינו להאמין. אמא היתה במצב של קריסה טוטלית- הן פיסית והן נפשית. ביום ה-13 באוגוסט – תאריך פתאלי- על אף שאינני מאמינה באמונות תפלות, דוקא ביום זה שלחו אותנו ל"עבודה", מבלי לציין את היעד. זו היתה הנסיעה האחרונה עם אמא. מסע אחרון בקרון בהמות. החוויה מנסיעה זו שייכת לסרט אימה- למבוגרים בעלי עצבים חזקים בלבד. "קבלת הפנים" על הרציף באושוויץ היתה טראומטית. כעבור דקות קרעו את אמא ממני בצורה ברוטאלית. התמונה האחרונה: העיניים שלה באותו רגע...

נשארתי לגמרי לבד בתוך הגיהנום. כאב הפרידה, הנפש השסועה- מציאות או הזיה סוריאליסטית?! נשים שתוך שעה דמו לגורילות עם ראשים מגולחים, לבושות בסחבות בלויות וזרות על גופם הערומ. התעללות נבזית בשלדי אדם חסרי אונים ומעונים על לא עוול בכפם. שבעה שבועות, שמונה סלקציות- זו תמצית מאד צנועה משם...

בתחילת אוקטובר 1944 נשלחתי עם עוד 600 בנות לצ'כיה לאזור Sudetengau, לעיירה Halbstadt לעבודה בבית חרושת לייצור פצצות זמן.

לאחר ה"הכשרה" באושוויץ-ברקנאו, לא התלוננו כי הרי "הכל יחסי"...

עד שהגיע "אביב העמים" וב-5 במאי 1945- השחרור!!!!!!!

חזרתי ביולי 1945 ללודו'. אמנם העיר שלי, אך בעצם זרה. נעדר ממני אפילו האומץ להכנס לדירתנו. אספו אותי מכרים מהגטו. רצייתי ללמוד. מנהלת ביה"ס מהימים שלפני המלחמה, גב' מנוגביץ', קבלה אותי. הייתי צריכה להתחיל ללמוד בספטמבר. בינתיים עבדתי במפעל לייצור הלבשה תחתונה לנשים. יום אחד אחרי-הצהרים הלכתי עם חברתי, אווה, לקולנוע, כמובן על חשבון הלחמניה של ארוחת הערב. סרט מלחמה רוסי. אווה שפכה ים של דמעות. יצאנו. על הברזלים שליד הקולנוע ישבו מספר נערים. פתאום נשמע קול: "שוב היהודיות המטונפות..." הקול הזה שיסע את הפצע הטרי, עדיין שותת דם. הלם חדש, בלתי צפוי. זה שהכריע את דרך חיי החדשה.

התחלתי בנדודים לעבר עתיד בלתי ידוע. במטעני היתה המון אהבה שספגתי בילדותי, אבל גם כעס עצום וסלידה שהנאמנים לאידיאולוגיה הפאשיסטית השטנית החדירו לנפשנו בכוח המעשים הנפשעים שלהם. אך נקמה לא היתה שייכת לאופי שלי. הבנתי שעלי לעזוב את פולין.

שלוש שנים הייתי בדרכים ובנדודים לפלסטטינה- ארץ השמש והתפוזים.

השמש והתפוזים אמנם לא אכזבו, אבל שלום ורוגע עדיין אין. אני עדיין מחכה. האם יגיעו? ... ואם כן, יתכן שעבורי כבר מאוחר מידי...

הכיתי שורשים חדשים באדמה ים תיכונית. אך את השורשים הקודמים, המולדים, העמוקים והמושרשים שבתוכי, לא גזמתי. הודות להם לבלבו ענפים חדשים, צעירים, רעננים והצמיחו ניצנים...ואלה התפתחו ופרחו. הקמתי בישראל משפחה לתפארת, וכל זאת הודות להורי, שטיפחו באהבה גדולה את הצמח הצעיר- אלה שנתנו לי את החיים, אהבו אותי מאד, והלכו בלי להיפרד...

(פורסם בפולנית בעיתון של פרשקה ב-2005)